

N:o 149.

Af herrar **H. Hedlund** och **C. A. Lindhagen**, om *bevillningsfrihet för Nobelstiftelsen*.

Bevillningsförordningen frikallar i § 11 mom. 2 från utgörande af inkomstskatt bland annat »akademier, vetenskapliga samfund och stipendiefonder».

Med anledning häraf öfverklagade styrelsen för Nobelstiftelsen år 1901 den stiftelsen påförda bevillning för en inkomst af 1,400,000 kronor. Styrelsen anförde bland annat, att visserligen icke Nobelstiftelsen funnes *särskildt* omnämnd bland de i § 11 mom. 2 b) uppräknade anstalter, helt enkelt redan af det skäl, att stiftelsen icke existerade, då förordningen tillkom, men att det å andra sidan vore uppenbart, att grunden för ifrågasvarande bestämmelse med nödvändighet påkallade bestämmelsens tillämpning jämväl på Nobelstiftelsen, hvars inkomster liksom öfriga i denna paragraf nämnda anstalters användas till främjande af allmänna kulturändamål. Nobelstiftelsens afkastning utgår nämligen till prisutdelning åt dem, som genom framstående arbeten eller verksamhet inom vissa angifna vetenskapliga eller humanitära områden gjort mänskligheten den största nytta, och i de fall, där prisutdelning ej skall ske, skall afkastningen användas till att främja af testator afsedda kulturändamål. (Jfr grundstadgar för Nobelstiftelsen § 1; § 5 punkt 2.)

Liksom grunden för bestämmelsen i § 11 mom. 2 borde frikalla Nobelstiftelsen, så synes också uppfattningen motivera dess tillämpande, enär Nobelstiftelsen är en institution, hvilken har till ändamål att främja utvecklingen af vissa vetenskapliga och humanitära sträfvanden genom prisbelöningar; att dessa benämnas pris och icke stipendier, kunde uppenbarligen lika litet som deras exceptionella storlek förändra deras egenskap af belöningar för vetenskapliga och humanitära förtjänster. En fjärdedel af afkastningen går för resten till de olika institutionerna att användas till institut, hvilka hafva rent vetenskapligt syfte.

Icke heller torde den omständigheten, att stiftelsen företrädes af en särskild styrelse, som *förvaltar* stiftelsens fonder och öfriga medel, förändra dess karaktär af vetenskaplig och humanitär institution. Hade det Nobelska testamentet så tillämpats, att medlen *direkt* öfverlämnats till de prisutdelande institutionerna och dem emellan fördelats i stället för att, delvis genom statens ingripande, sammanhållas i *en* fond, så hade det med nu gällande bevillningsförordning uppenbarligen icke kunnat ens ifrågasättas att pålägga dessa institutioner skatt för inkomsten af nämnda medel. Den omständigheten, att de prisutdelande myndigheterna icke ansetts böra betungas med den omfattande förvaltningen, utan denna lämnats åt en deras delegation eller förvaltningsutskott, borde ej kunna föranleda någon skillnad i beskattningen.

De myndigheter, inför hvilka styrelsens klagomål dragits, ansågo sig likväl icke kunna bifalla dessa, tvifvelsutän på formella skäl.

Att skattlägga en institution af detta slag, i rak strid med gällande bestämmelser för analoga inrättningar, är emellertid desto mera betänkligt, som priserna ju tillkomma pristagarne oberoende af nationalitet och sålunda utlandet med fullt fog kan göra gällande — hvilket äfven faktiskt skett — att svenska staten och Stockholms kommun här vid lag till skada för en stor kulturinstitution tillvällat sig en fördel, hvartill de äga tvifvelaktig rätt.

Skattläggningen blir efter vår mening desto svårare att försvara, som, genom att de olika institutionernas fonder sammanförts »under samma hand», skatten med tillämpning af progressiv beskattning ytterligare stiger, och detta gifvetvis i klar strid mot de förutsättningar, hvarunder progressiv beskattning beslöts. Man behöfver icke tvifla om, hvilket för vårt land ogynnsamt intryck en betydande sänkning af prisernas belopp kommer att framkalla i utlandet.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts få vi hemställa,

att Riksdagen behagade besluta det förtydligande tillägg till bevillningsförordningens § 11 mom. 2 b), att efter ordet stipendiefonder inryckas orden: »där-ibland Nobelstiftelsens fonder».

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 28 januari 1904.

Henrik Hedlund.

Carl Lindhagen.

Bilaga.

Utdrag ur Grundstadgar för Nobelstiftelsen.

1 §. Nobelstiftelsen är grundad på ingenjören doktor Alfred Bernhard Nobels den 27 november 1895 upprättade testamente, hvilket i hithörande delar lyder:

»Öfver hela min återstående realiserbara förmögenhet förfogas på följande sätt: kapitalet, af utredningsmännen realiseradt till säkra värdepapper, skall utgöra en fond, hvars ränta årligen utdelas som prisbelöning åt dem, som under det förlupna året hafva gjort mänskligheten den största nytta. Röntan delas i fem lika delar, som tillfalla: en del den, som inom fysikens område har gjort den viktigaste upptäckt eller uppfinning; en del den, som har gjort den viktigaste kemiska upptäckt eller förbättring; en del den, som har gjort den viktigaste upptäckt inom fysiologiens eller medicinens domän; en del den, som inom litteraturen har producerat det utmärktaste i idealisk riktning; och en del åt den, som har verkat mest eller bäst för folkens förbrödande och afskaffande eller minskning af stående arméer samt bildande och spridande af fredskongresser. Prisen för fysik och kemi utdelas af svenska vetenskapsakademien; för fysiologiska eller medicinska arbeten af karolinska institutet i Stockholm; för litteraturen af akademien i Stockholm samt för fredsförfäktare af ett utskott af fem personer, som väljas af norska stortinget. Det är min uttryckliga vilja, att vid prisutdelningen intet afseende fästes vid någon slags nationalitetstilhörighet, sålunda att den värdigaste erhåller priset, antingen han är skandinav eller ej.»

Testamentets ofvanstående föreskrifter skola för stiftelsen lända till efterrättelse med de förklaringar och närmare bestämmelser, som innehållas i dessa stadgar äfvensom i en med vissa testators arfvingar den 5 juni 1898 upprättad förlikningshandling, hvori de, sedan öfverenskom-

melse träffats angående en mindre del af doktor Nobels efterlämnade tillgångar, yttrat, att de »godkänna härmed doktor Nobels testamente samt afstå under alla förhållanden för sig och sina efterkommande från hvarje anspråk på doktor Nobels kvarlåtenskap i öfrigt och på deltagande i dess förvaltning samt från all rätt till något klander mot de förtydliganden eller tillägg till testamentet eller andra föreskrifter i fråga om dess verkställighet och medlens användande, som nu eller framdeles kunna varda af Kungl. Maj:t eller eljest af dem, som vederbör, till efterrättelse fastställda; dock äro härvid fästa de uttryckliga förbehåll:

a) att de för de prisutdelande myndigheterna gemensamma grundstadgandena om sättet och villkoren för de i testamentet föreskrifna prisutdelningar skola uppgöras i samråd med en af familjen Robert Nobel utsedd representant samt underställas Kungl. Maj:ts pröfning; samt

b) att afvikelser icke få ske från följande hufvudgrunder, nämligen: att hvarje af de genom testamentet instiftade årspris skall utdelas minst en gång under hvarje femårsperiod räknadt från och med året näst efter det, då den Nobelska stiftelsen träder i verksamhet, samt

att ett prisbelopp, som sålunda utdelas, under inga förhållanden får understiga sextio (60) procent af den för prisutdelningen disponibla del af fondens årsafkastning och ej heller fördelas i flera än högst tre (3) pris.

5 §. Ej må arbete prisbelönas, där det ej genom erfarenheten eller sakkunnig pröfning befunnits vara af den framstående betydelse, som i testamentet uppenbarligen åsyftas.

Anses ej något af de arbeten, som kommit under bedömande, vara af den beskaffenhet nu är sagd, reserveras prisbeloppet till nästföljande år. Kan priset ej heller då utdelas, lägges prisbeloppet till hufvudfonden, där ej tre fjärdedelar af de i afgörandet deltagande besluta, att det skall afsättas till en särskild fond för prisgruppen. Afkastningen af dylik fond må efter prisutdelarens bepröfvande användas till att annorledes än genom prisutdelning främja de ändamål testator ytterst afsett.

Särskild fond skall förvaltas i sammanhang med hufvudfonden.
